

ПЕДАГОГІКА

УДК 378(477).37.026

д.т.н., доц. Вишнівський В.В. (ВІКНУ)
к.пед.н. Бірюков П.В. (НАВС)

МОДУЛЬНА ОРГАНІЗАЦІЯ ПОЗААУДИТОРНОЇ НАВЧАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ КУРСАНТІВ ВИЩОГО ВІЙСЬКОВОГО НАВЧАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ ВНУТРІШНІХ ВІЙСЬК МВС УКРАЇНИ

У статті розглядаються питання щодо організації позааудиторної навчальної діяльності курсантів вищого військового навчального закладу внутрішніх військ МВС України за модульним принципом. За думкою автора, модульне структурування ресурсу позааудиторного часу, виділеного на самостійну навчальну роботу, дозволить сформувати у курсантів належним чином навички самоорганізації та самоконтролю, підвищити показники навчання: якість та успішність, середній бал підсумкового контролю навчальних дисциплін.

Ключові слова: позааудиторний навчальний час, позааудиторна навчальна діяльність, модульна система, навчальний заклад, курсанти

Вступ та постановка завдання. Зміни, що відбуваються останнім часом у вищій школі України, в тому числі у навчальних закладах силових структур України, вимагають від сучасних фахівців не тільки володіння професійними знаннями, вміннями та навичками, а й здатністю застосувати їх у повсякденній службовій діяльності, за умов складних (нетипових) ситуацій. Це передбачає в стінах відомчого навчального закладу, наприклад вищого військового навчального закладу внутрішніх військ МВС України (далі – ВВНЗ ВВ МВС України) формування всебічно розвиненої особистості, яка здатна постійно вдосконалювати свої професійні здібності, розвивати їх задля успішної роботи в межах займаної посади.

Сформувати такого фахівця можливо за умови використання сучасних технологій навчання, зокрема, модульної технології, яка сприяє активізації навчально-пізнавальної діяльності курсанта.

Модульне навчання передбачає структурування навчального матеріалу, змісту навчання та організацію роботи студентів (курсантів) з повними, логічно завершеними діяльнісними блоками (модулями). Модуль, як правило, співпадає з темою навчального процесу, проте, на відміну від теми, в модулі всі елементи мають свою оцінку: відвідування занять, виконання навчальних завдань, навчально-пізнавальна діяльність, початковий, проміжний та підсумковий рівень знань, робота з додатковими джерелами інформації [13]. У модулі чітко визначені цілі навчання, завдання та рівні засвоєння навчального матеріалу, зазначені дидактичні засоби та засоби діагностики. За умови модульного навчання послідовність вивчення навчального матеріалу, рівень та контроль якості його засвоєння піддається програмуванню [24; 25]. Дуже важливим є забезпечення курсантів змістовим методичним матеріалом, а також доступом до локальних інформаційно-пошукових мереж, навчально-інформаційних веб-сайтів навчального закладу. Тут у нагоді стануть розроблені викладачами електронні підручники, посібники та відеофільми [9].

Аналіз останніх досліджень. Аналізуючи результати наукових досліджень з питань запровадження модульно-рейтингової технології навчання [1; 4; 5; 7; 14], опираючись на нормативну базу щодо її запровадження до навчально-виховного процесу вищих навчальних закладів, в тому числі і ВВНЗ ВВ МВС України [17; 20; 21], можна зробити загальні висновки щодо переваг модульної технології навчання над традиційною, зокрема:

- навчання у модулях, де містяться мета, алгоритм дій, інформаційний блок, навчально-матеріальне забезпечення та засоби самоконтролю, демократизує та лібералізує процес навчання, підвищує його якість;

- систематизація роботи курсанта в позааудиторний час розвиває їх активне творче мислення, що надзвичайно важливо під час відпрацювання та прийняття рішення в повсякденних і екстремальних ситуаціях офіцерами правоохоронних органів;

- перенесення акценту в організації навчального процесу з аудиторних занять на самостійну роботу якісно формує навички самостійної навчальної діяльності, підвищує відповідальність курсанта за результати своєї праці;

- форми відносин викладача і курсанта стають рівноправними, "суб'єкт-суб'єктними";

- застосування рейтингової оцінки диференціює навчальний процес, підвищує його змагальність, дає змогу кожному курсанту розкрити свої особистісні здібності.

Перехід до модульної системи навчання потребує перегляду кваліфікаційних вимог до первинних офіцерських посад в органах внутрішніх справ, освітньо-кваліфікаційного рівня випускників та термінів навчання. Враховуючи, що замовники на підготовку фахівців, в даному випадку Головне управління внутрішніх військ МВС України, не передбачають збільшення термінів навчання, перед ВВНЗ ВВ МВС України постає завдання перебудови змісту та форм навчання з метою забезпечення якості освіти на рівні європейських вимог при збереженні належного рівня фахово-спеціальної підготовки для виконання завдань за спеціальним призначенням. За чотири роки надати необхідну базову підготовку фахівця, здатного професійно виконувати службово-бойові завдання в підрозділах внутрішніх військ МВС України, психологічно загартувати та виховати офіцера-правоохоронця – завдання складне і пов'язане з дефіцитом часу [10; 11].

Модульна система навчання, як сама прогресивна на даний час та запроваджена у всіх навчальних закладах системи МВС України, висуває вимоги, за якими курсант „...повинен свідомо бути відповідальним за кількість, продуктивність і якість своєї праці, а отже, і повною мірою бути співучасником організації навчального процесу за принципом „суб'єкт – суб'єкт”. У будь-якому разі для забезпечення якості освіти в навчальному закладі, який ставить собі це за мету, має бути сформовано систему інтелектуального виховання” [1; 6; 12; 16].

За умови модульної технології навчання використання тільки аудиторного часу стає недостатнім, оскільки ця система передбачає перенесення акценту в навчальному процесі на самостійне оволодіння курсантами системою знань, що відбувається, як правило, в час, вільний від занять, тобто позааудиторний (позанавчальний) час.

Виходячи з вищевикладеного, має сенс дати наступне визначення поняттям „аудиторний час” та „позааудиторний час”.

Отже, аудиторний (навчальний) час – це час, коли курсант відвідує навчальні заняття згідно з розкладом занять, плановий навчальний час курсанта. Навчальний час курсанта визначається кількістю облікових одиниць часу, відведених для здійснення програми підготовки на певному освітньо-кваліфікаційному рівні [17; 18].

Позааудиторний (позанавчальний) час – це час курсанта, відведений розпорядком дня на виконання завдань самостійної навчальної діяльності, індивідуальної роботи з викладачем, науково-дослідної роботи, завдань виховної та організаційної роботи.

На наш погляд, позааудиторна навчальна діяльність курсантів – це більш широке поняття, ніж самостійна навчально-пізнавальна та науково-дослідна робота курсанта, проведення з ними виховних та організаційних заходів. Проведений аналіз вивчення цього виду діяльності дають нам підстави стверджувати, що позааудиторна навчальна діяльність курсантів – це невід'ємна складова навчально-виховного процесу, завдання якої реалізуються поза межами навчальних занять, передбачених навчальним планом і відображених в розкладі.

Спрямованість останніх керівних документів [17; 18; 20; 21; 22] на індивідуально-орієнтовану організацію навчального процесу відкриває перед ВВНЗ ВВ МВС України перспективу встановлення та розвитку власних підходів до стимулювання систематичної роботи курсантів протягом усього періоду навчання, формування у них навичок самостійної роботи.

- Беручи до уваги дослідження науковців (А. Алексюк [2; 3], Л. Романишина [24; 25], П. Сікорський [26]) щодо побудови навчальних модулів, пов'язаних між собою за спільною ознакою, які містять завдання, спрямовані на розвиток умінь самостійної навчальної .

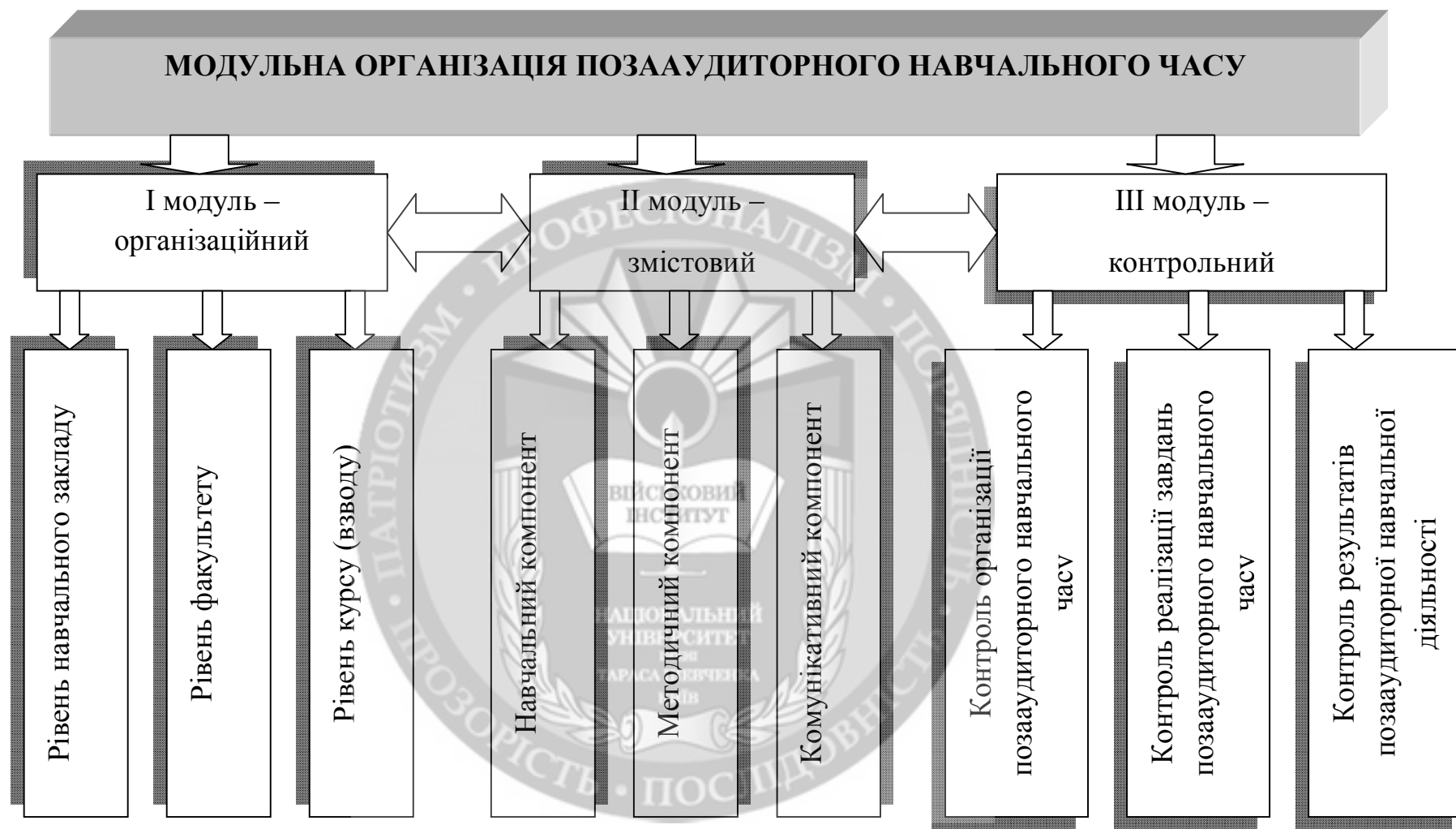

Рис. 1. Схема модульної організації позааудиторного навчального часу курсантів ВВНЗ ВВ МВС України

діяльності, в організації позааудиторного навчального часу курсантів нами було запроваджено модульний підхід (рис. 1.1). Всю позааудиторну навчальну діяльність курсантів ми структурували на три модулі, кожний з яких містив компоненти, що розкривали його зміст та поетапний механізм виконання навчальних завдань.

Перший організаційний модуль складався із комплексу заходів організаційного плану, спрямований на забезпечення належних умов навчальної діяльності курсанта в позааудиторний час. Він був організований за трьома рівнями: рівень навчального закладу; рівень факультету; рівень навчального підрозділу.

На рівні навчального закладу в повсякденній діяльності було передбачено

- визначення модульної позааудиторної навчальної діяльності в положеннях про інститут та його структурні підрозділи;

- проведення оперативних нарад керівництва з питань стану успішності, навчання та відвідування занять курсантами;

- проведення в системі професійної підготовки методичних семінарів щодо модульної технології навчання;

- вивчення досвіду використання модульної позааудиторної навчальної діяльності курсантів під час роботи школи педагогічної майстерності;

- запровадження мотиваційних чинників в організації позааудиторної навчальної діяльності курсантів (відвідування міських бібліотек, наукових установ у часи самостійної роботи, відрядження науковців до інших навчальних закладів з метою обміну досвідом);

організація роботи комп'ютерних класів під час позааудиторного навчального часу

На рівні факультету було заплановано проведення:

- службових нарад командування факультету щодо стану з відпрацюванням незадовільних оцінок та пропущених занять;

- навчально-методичних зборів з офіцерами курсової ланки щодо організації позааудиторної навчальної діяльності курсантів, особового складу факультету щодо підсумків навчальної діяльності за семестр, визначенням місць з навчання серед курсантських підрозділів;

- інструктивно-методичних занять з викладачами та офіцерами курсової ланки з організації навчання курсантів за модульною технологією, позапланових тренувань, навчань особового складу в позааудиторний час з дисциплін спеціальної та профільної підготовки;

- самостійної підготовки у неробочі дні з курсантами, які мали проблеми з відпрацюванням незадовільних оцінок та пропущених занять.

На рівні навчального курсу (взводу) виконувались наступні заходи:

- чітко витримувався розпорядок дня в частині початку та закінчення самостійної підготовки курсантів;

- здійснювався контроль за участю командирів взводів в організації самостійної підготовки, аналізувався їх вплив на результати позааудиторної навчальної діяльності курсантів;

- в організації позааудиторної навчальної діяльності курсантів офіцери курсової ланки дотримувались алгоритму роботи, який складався з трьох етапів: поточної діагностики стану навчання в підрозділі за показниками успішності навчання та відвідування занять, створення належних умов щодо засвоєння навчального матеріалу курсантами, які мали проблеми з навчанням; визначення та запровадження шляхів і прийомів підвищення результатів навчання курсантів;

- була організована взаємодія з кафедрами щодо проведення додаткових занять з найбільш складних навчальних тем, проведення індивідуально-групових консультацій з курсантами.

Другий змістовий модуль включав в себе навчальний, методичний та комунікативний компоненти.

Навчальний компонент визначав порядок самостійної навчальної діяльності курсанта в позааудиторний час:

- планування підготовки до занять на день та навчальний тиждень;
- використання у своїй самостійній навчальній роботі від одного та чотирьох дидактичних ресурсів: конспект або підручник (посібник); консультація на кафедрі; бібліотечні ресурси; сучасні інформаційні технології;
- за необхідністю планування роботи з відпрацювання пропущеного навчального матеріалу та отриманих незадовільних оцінок;
- планування роботи з підготовки до складання підсумкових (модульних) контролів, заліково-екзаменаційної сесії.

Методичний компонент розкривав методику самостійної навчальної діяльності курсанта в позааудиторний навчальний час, яка мала за мету навчити курсантів:

- поопераційному виконанню навчальних дій з поетапного засвоєння навчального матеріалу, вибору цих дій під час роботи;
- самостійному формуванню навичок розумової діяльності, користуванню засобами самодіагностики визначення рівня знань;
- умілому використанню наявних дидактичних засобів, вмінню самостійно аналізувати інформацію та робити висновки;
- своєчасному відпрацюванню пропущених занять та незадовільних оцінок, формуванню відповідальності за результати своєї навчальної праці;
- основам організації науково-дослідної та пошукової роботи, т.щ.

За А. Маклаковим [23, с. 156], комунікативна якість особистості є важливою характеристикою, яка визначає процес адаптації до умов професійної діяльності. Курсант навчального закладу практично завжди знаходиться в колективі та в оточенні засобів інформації, успішність його діяльності пов'язана з умінням налагодити з ними взаємодію. Комунікативний компонент модульної організації позааудиторного часу курсантів здійснювався через:

- навчальну взаємодію в ланці: “викладач – курсант”; “офіцер курсової ланки – курсант”; “офіцер курсової ланки – викладач”; “курсант – курсант”;
- інформаційну взаємодію шляхом отримання курсантами навчальної інформації через бібліотечні ресурси та інтернет-мережу;
- самопрезентацій, наукових доповідей та публічних виступів курсантів перед аудиторією під час засідань наукових гуртків, роботи наукових семінарів та конференцій.

Третій контрольний модуль був закладений в алгоритмі роботи офіцера курсової ланки під час організації позааудиторного навчального часу. Перший компонент цього модулю полягав в тому, що начальник курсу, командир взводу під час позааудиторної навчальної діяльності курсантів здійснювали контроль її організації: початок та закінчення самостійної підготовки; присутність курсантів під час її проведення; підтримання статутного порядку та дисципліни; порядок отримання навчально-методичної літератури, інші контрольні заходи.

Другий компонент передбачав здійснення начальником курсу, командиром взводу контролю використання курсантами позааудиторного навчального часу за призначенням. Офіцери курсової ланки в зазначеному аспекті перевіряли:

- розподіл виділеного позааудиторного навчального часу на підготовку до конкретних навчальних дисциплін;
- порядок відвідування курсантами кафедр, бібліотек та комп'ютерних класів;
- відпрацювання курсантами пропущених занять і незадовільних оцінок;
- залучення курсантів до науково-дослідної та пошукової роботи.

Офіцери курсової ланки намагалися організувати поза аудиторний навчальний час курсантів таким чином, щоб кожному навчальному завданню відповідали раціональні форми його організації. В умовах відомчого навчального закладу, який функціонує за розпорядком дня та вирішує низку службових завдань, постійно є дефіцит часу. Тому підготовка до занять має вкладатися в часові інтервали позааудиторного часу, який виділяється з навчальними цілями.

За умови модульної технології в навчальних модулях розкриваються засоби контролю та самодіагностики. Контрольний модуль, який зазначав порядок контролю результатів навчальної праці курсантів, легко було здійснити на практиці. Він складався з перевірок:

- виконання навчальних завдань та готовності курсантів до занять на наступний день і тиждень;

- виправлення незадовільних оцінок у курсантів;

- відпрацювання курсантами пропущених занять, інших навчальних завдань.

В окремих випадках, у разі неготовності до занять офіцер курсової ланки переносив терміни виконання навчальних завдань курсантів у інші часові інтервали позааудиторного часу: особистий час, виконання виховних та організаційних заходів.

Досвід використання модульної технології засвідчив, що самостійна навчальна діяльність курсантів ВВНЗ ВВ МВС набула ознак систематичності та послідовності. Курсант розуміє, яке саме значення у його навчально-пізнавальній діяльності відіграє самостійна робота над навчальним матеріалом.

Це співпадає з головною метою модульної технології навчання, яка створена на засадах Болонського процесу: навчити курсанта вчитися. Модульна технологія передбачає освоєння курсантами навчальних модулів з предметів навчання та запровадження системи рейтингового оцінювання. П. Сікорський акцентує, що рейтингова система оцінювання спрямована на стимулювання навчальної праці, її систематизацію [26]. За модульною технологією навчання "...курсант самостійно вчиться плануванню своєї навчально-пізнавальної діяльності, її організації, а також здійснює самоконтроль та самооцінку досягнутих результатів. Це надає йому можливість усвідомити себе в навчальному процесі, самому визначити рівень засвоєння знань та видів діяльності, побачити існуючі проблеми" [15; с. 25].

Цьому сприяло проведення рейтингового контролю, що обліковував усі результати навчальної праці курсанта: активність під час навчальних занять, використання різноманітних форм навчальної діяльності в позааудиторний час, науково-дослідна робота, участь у наукових семінарах (конференціях), інших заходах. Рейтингова оцінка знань, вмінь та навичок найбільш повно характеризувала якість підготовки курсантів з обраної спеціальності. Оцінці в балах підлягало кожне завдання, встановлювався його рейтинг та терміни виконання, таким чином, здійснювались контроль і оцінка якості знань та вмінь з урахуванням систематичної роботи курсанта [3; 8].

Підсумовуючи дослідження з реалізації модульної технології навчання та запровадження рейтингової оцінки визначення рівня знань і вмінь студентів/ курсантів у вищій школі (А. Алексюк [2; 3], Л. Романишина [24; 25], П. Сікорський [26]), ми визначаємо рейтинг, як комплексний кількісний та якісний показник, що враховує результати навчально-пізнавальної діяльності курсанта у всіх видах аудиторних занять та його самостійної навчальної роботи у позааудиторний час на протязі визначеного навчального періоду (місяць, семестр, навчальний рік).

Модульна система навчання пропонує інший підхід у відпрацюванні заборгованостей. Наприкінці вивчення кожного модуля курсанти склали модульний контроль, в разі неуспішного результату курсант не міг приступити до вивчення наступного навчального матеріалу. Система складання модульних контролів спонукала курсантів вчасно виконувати всі контрольні завдання кожного модуля. Це вимагало нових підходів до організації самостійної роботи з курсантами, індивідуальної роботи викладача з кожним курсантом, забезпечення навчально-методичними матеріалами, „відкритості” та „прозорості” організації навчального процесу. У зв'язку з цим підвищується актуальність проблеми своєчасного відпрацювання пропущеного матеріалу.

Спеціальні дисципліни, які викладаються у ВВНЗ ВВ МВС України, вимагають відтворення типових ситуацій, відпрацювання на практичному рівні навчальних питань. Для цього викладачем відпрацьовувався алгоритм дій в типових або екстремальних ситуаціях, який курсант відпрацьовував самостійно або під керівництвом викладача. Такий підхід

відрізнявся від організації відпрацювання пропусків за традиційною системою, що зводилось до репродуктивного відтворення пропущеного навчального матеріалу, простого переказування тем та розкриття питань навчальних занять.

Курсант через систему індивідуальних завдань під керівництвом курсового офіцера і за допомогою викладача вчився самостійно вирішувати навчальні задачі, відпрацьовувати алгоритм дій, що спонукало його до відповідального ставлення до навчання, а в подальшій офіцерській службі буде допомагати йому правильно приймати управлінські рішення. Вирішуючи індивідуальні творчі завдання, він, також, вчився раціонально використовувати навчальний час, відведений на самостійну роботу. Підвищувалися відповідальність курсантів за результати навчання, мотивація навчання, відбувся розвиток його особистісних здібностей. Не репродуктивне, а творче відпрацювання індивідуальних завдань виробляло у курсанта здатність швидко реагувати на зміни в обстановці, що дуже важливо в службово-бойовій діяльності підрозділів внутрішніх військ МВС України.

Виконання оперативно-службових завдань вимагає від працівників МВС особливої зосередженості та концентрації, уваги, витримки і впевненості в прийнятті рішень. Саме така побудова в організації індивідуальної роботи викладача з курсантом через вирішення творчих індивідуальних завдань стало ланцюжком у формуванні професійних властивостей фахівців, заданих освітньо-кваліфікаційною характеристикою.

Об'єктивна необхідність пропускати у ВВНЗ ВВ МВС планові заняття через несення служби в нарядах, виконання оперативних-службових завдань, різних видів навчальних практик поза навчальним планом потребує для курсантів запровадження механізмів компенсації втрат навчального часу. Офіцер курсової ланки в організації позааудиторної діяльності створював належні умови таким курсантам для своєчасного відпрацювання пропущених занять, регулював службове навантаження курсантів у взводі (групі). Контроль за відпрацюванням заборгованостей та відновленням навчального матеріалу здійснювався як з боку науково-педагогічних працівників, так і з боку командира взводу, начальника курсу

Запровадження модульної побудови організації позааудиторної навчальної діяльності курсантів було випробувано на практиці і показало, що:

1. Реалізація послідовності вивчення навчальних тем (модулів) сприяла засвоєнню робочих навчальних програм на якісному рівні.

2. Курсанти не зазнавали певних складнощів при засвоєнні навчального матеріалу, що вплинуло на результати навчальної діяльності.

3. У позааудиторний час курсанти планували самостійну навчальну діяльність, у них сформувалися відповідальність за її результати, навички самоорганізації та самоконтролю.

4. Підвищилися показники навчального процесу: загальна успішність, якість навчання та середній бал з навчальних дисциплін.

Ресурси позааудиторного часу були спрямовані на формування власної навчальної діяльності курсантів, розвиток їх самоорганізації. В свою чергу рівень самостійної навчальної діяльності курсантів підвищив результати навчання. Процес став керованим з боку викладацького складу та керівництва навчального закладу.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Абрамова І. М. Якість вищої освіти як фактор конкурентноспроможності у глобалізованому світі / І. М. Абрамова, С. Г. Кравченко // Глобальні проблеми як фактор трансформації освітніх систем: 5 міжнар. наук.-практ. конф.-семінар керівн. ВНЗ та вчених-дослідн. із проблем освіти, 1-3 лют. 2007 р.: матеріали – Х., 2007. – С. 217–219

2. Алексюк А. М. Педагогіка вищої освіти України. Історія. Теорія: [підручник] / Анатолій Миколайович Алексюк. – К.: Либідь, 1999. – 557 с.

3. Алексюк А. М. Педагогіка вищої школи. Курс лекцій: Модульне навчання: [навч. посібник] / Анатолій Миколайович Алексюк ; Київ. ун-т ім. Т.Шевченка. – К. : ІСДО, 1993. – 220 с.

4. Безносьок О. О Система модульно-рейтингового контролю успішності студентів (на матеріалах підготовки офіцерів запасу у ВНЗ): автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед.

- наук: спец. 13.00.04 „Теорія та методика проф. освіти” / О.О. Безносок. – К.: Центр ін-т післядиплом. пед. освіти АПН України, 2001. – 22 с.
5. Берещук М. Я. Методологія поліпшення ефективності роботи викладачів ВНЗ як основа посилення самостійної роботи студентів / М. Я. Берещук, Ю. П. Бахраєв // Стратегія посилення самостійної роботи студентів у контексті приєднання України до Болонського процесу: всеукр. наук.-метод. конф.: матер. допов. – Х.: ХНАМГ, 2004. – С. 3–4.
6. Болонський процес: [документи / уклад.: З. І. Тимошенко, А. М. Греков, Ю. А. Гапон, Ю. І. Палеха]. – К.: Вид-во Європ. ун-ту, 2004. – 169 с. – (Нормативно-правові документи)
7. Борисюк С. Л. Аспекти гуманізації та гуманітаризації вищої військової освіти в переломленні нових освітніх технологій / С. Л. Борисюк, О. Ю. Мелашенко, С. В. Карманний // Проблеми удосконалення системи підготовки та перепідготовки військових і цивільних фахівців в умовах подальшого реформування ЗС України та інтеграції вітчизняної системи вищої освіти у європейський освітній простір: XIII міжвуз. наук.-метод. конф., 21-22 квіт. 2005 р.: тези допов. – Житомир: ЖВІРЕ, 2005. – Ч. II. – С. 5.
8. Вища освіта України і Болонський процес : навч. посіб. / [Степко М. Ф., Болубаш Я. Я., Шинкарук В. Д., Грубінко В. В., Бабин І. І.]; за ред. В. Г. Кременя. – Тернопіль: Навч. книга – Богдан, 2004. – 384 с.
9. Гапонова В. М. Модульне навчання як засіб формування навичок самоосвіти у курсантів вищих військових навчальних закладів / В. М. Гапонова / Сучасні тенденції та перспективи розвитку освіти і науки у ВНЗ: всеукр. наук.-теор. конф., 12 трав. 2006 р.: тези допов. – Хмельн.: Нац. академ. держ. прикорд. служби України ім. Б. Хмельницького, 2006. – С. 6 – 121. Мороз І/В. Кредитно-модульна система в організації навчального процесу: довідник для студ. / І. В. Мороз; Мін-во освіти і науки України. – К. : Освіта України, 2005. – 90 с.
10. Кадрова та виховна робота в ОВС: [навч.-метод. пос.] / [В. М. Синьов, В. І. Кривуша, Т. В. Кушнірова, М. І. Легенький]. – К.: КЮІ КНУВС, 2006. – 179 с.
11. Кадровий потенціал ОВС потребує збільшення // Іменем Закону. – 2005. – №33 (5471): 19 – 25 серп. – С. 4
12. Модернізація вищої освіти України і Болонський процес : матеріали до першої лекції / [уклад. М. Ф. Степко, Я. Я. Болубаш, К. М. Левківський, Ю. В. Сухарніков; відп. ред. М. Ф. Степко]. – К.: Изд., 2004. – 24 с.
13. Мороз І/В. Кредитно-модульна система в організації навчального процесу: довідник для студ. / І. В. Мороз; Мін-во освіти і науки України. – К. : Освіта України, 2005. – 90 с.
14. Нецадим М. І. Військова освіта України: історія, теорія, методологія, практика / Микола Іванович Нецадим. – К.: ВПЦ „Київський ун-т”, 2003. – 852 с.
15. Образцов П. И. Дидактика высшей военной школы: [уч. пос.] / П. И. Образцов, В. М. Косухин. – Орел: Академия спецсвязи России, 2004. – 317 с.
16. Педагогічна майстерність : [підруч.] / [Зязюн І. А., Крамущенко А. В., Кривонос І. Ф. та ін.]; за ред. І. А. Зязюна. – [2-ге вид. доповн. і переробл.]. – К.: Вища школа, 2004. – 422 с.
17. Положення про організацію навчального процесу у вищих навчальних закладах МВС України: затв. наказом МВС України від 25.02.2008 № 69
18. Положення про організацію навчального процесу у вищих навчальних закладах: затв. наказом мін. освіти України 02.06.1993 № 161: зб. норм. актів та метод. реком. з питань організації, планування та проведення навчально-виховного процесу в навч. закладах МВС України / уклад. О. Г. Зіберов, К. С. Зубарев; відпов. ред. П. І. Орлов – Х.: Ун-т внутрішніх справ, 1999. – С. 99–107. – (вип. 2).
19. Положення про психолого-педагогічне супроводження навчально-виховного процесу у навчальних закладах МВС України: Затв. наказом МВС України від 28.07.2004 № 842
20. Про впровадження кредитно-модульної системи організації навчального процесу: наказ Мін. освіти та науки України від 30.12.2005 № 774: Вища освіта в Україні: норм. зб. у 2-х томах, т. 1 / за заг. ред. М. Ф. Степка, Л. М. Горбунової. – К.: Форум, 2007. – С. 314–314.7. – (Норм.-правове регулювання)
21. Про особливості впровадження кредитно-модульної системи організації навчального процесу: наказ Мін. освіти та науки України від 20.10.2004 № 812: Вища освіта в Україні: норм. зб. у 2-х томах, т. 1 / за заг. ред. М. Ф. Степка, Л. М. Горбунової. – К.: Форум, 2007. – С. 232–313. – (Норм.-правове регулювання)
22. Програма проведення педагогічного експерименту щодо впровадження кредитно-модульної системи організації навчального процесу у вищих навчальних закладах III-IV рівнів акредитації: затв.

наказом Мін. освіти та науки України від 23.01.2004 № 48: Вища освіта в Україні: норм. зб. у 2-х томах, т.1 / за заг. ред. М. Ф. Степка, Л. М. Горбунової. – К.: Форум, 2007. – С. 214–230. – (Норм.-правове регулювання)

23. Психология и педагогика. Военная психология: [учеб./ под ред. А. Г. Маклакова]. – СПб.: Питер, 2005. – 464 с. – (серия “Учебник для вузов”)

24. Романишина Л. М. Модульно-рейтингова технологія викладання у вищих навчальних закладах / Людмила Михайлівна Романишина - Тернопіль: ТДПУ, 2000. – 48 с.

25. Романишина Л. М. Система поетапного контролю навчальної діяльності студентів педагогічних університетів за модульно-рейтинговою технологією навчання з дисциплін природничого циклу: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня доктора пед. наук: спец. 13.00.04 „Теорія та методика проф. освіти” / Л. М. Романишина. – К., 1998. – 39 с.

26. Сікорський П. І. Модульно-рейтингова система навчання в ліцеях : навчально-методичний посібник / П. І. Сікорський. - Л. : Академічний експрес, 1997. – 96 с.

Рецензент: д.пед.н., проф. Плахотнік О.В., завідувача кафедри педагогіки, Київський національний університет імені Тараса Шевченка

д.т.н., доц. **Вишневский В.В.**, к.пед.н. **Бирюков П.В.**

**МОДУЛЬНАЯ ОРГАНИЗАЦИЯ ВНЕАУДИТОРНОЙ УЧЕБНОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ
КУРСАНТОВ ВЫСШЕГО ВОЕННОГО УЧЕБНОГО ЗАВЕДЕНИЯ ВНУТРЕННИХ ВОЙСК
МВД УКРАИНЫ**

В статье рассматриваются вопросы организации внеаудиторной учебной деятельности курсантов высшего военного учебного заведения внутренних войск МВД Украины по модульному принципу. По мнению автора, модульное структурирование ресурса внеаудиторного времени, выделенного на самостоятельную учебную работу, позволит сформировать у курсантов надлежащим образом навыки самоорганизации и самоконтроля, повысит показатели обучения: качество и успеваемость, средний бал итогового контроля учебных дисциплин.

Ключевые слова: внеаудиторное учебное время, внеаудиторная учебная деятельность, модульная система, учебное заведение, курсанты

Ph.D., Assoc. **Victor Wisniewski**, candidate of pedagogical sciences **Paul Biryukov**

**MODULAR ORGANIZATION OF EXTRACURRICULAR EDUCATIONAL ACTIVITY OF
CADETS HIGHER MILITARY EDUCATIONAL INSTITUTIONS OF INTERNAL TROOPS OF
THE MINISTRY OF INTERNAL AFFAIRS OF UKRAINE**

In article are considered questions of the organization of the extra-curricular educational activity of cadets of the highest military educational institution of internal troops of the Ministry of Internal Affairs of Ukraine by the modular principle. According to the author, modular structuring a resource of extra-curricular time allocated for self study, will allow to create at cadets properly skills of self-organization and self-checking, to raise educational indicators: quality and study progress, average ball of total control of study disciplines.

Key words: extra-curricular educational time, extra-curricular educational activity, module system, educational establishment, cadets